

'OFA MĀLŌLŌ'ANGA-LELEI

'I he 'etau malanga 'o e 'aho Tusite, na'a tau sio ai ki he ngaahi me'a mahu'inga felave'i mo e fono 'a e 'Otua. Na'e fai 'e Paula hotau fakahinohino. 'Uluaki, na'a tau sio ko e founa totonu pe taha ke malanga'i 'a e fono ke fai 'i he fakakaukau 'o e fuakava fo'ou. Ko ha fa'ahinga malanga 'i he fono 'oku fai'aki hono feinga ke fakamo'oni'i kuopau ke tauhi 'a e fono, ta'e kau ai ha tala mahino 'a e kosipeli 'o e kelesi, ko e fou ia 'i he taumu'a hala. Ua, na'a tau fakatokanga'i 'oku ngāue 'a e fono ko ha faiako pe tiuta ke taki 'akitautolu kia Kalaisi koe'uhi ke fai hotau fakatonuhia 'i he tui kae 'ikai 'i he tauhi 'o e fono. 'Oku 'i loto 'i he ngāue 'a e fono ke fakahā kiate kitautolu 'etau anghala pea mo 'etau fie ma'u 'o ha Fakamo'ui, ka 'oku hala 'a e fono mo ha mālohi ke fakamo'ui. Faka'osi, na'a tau ako 'oku ma'u 'e he fono ha fa'ahinga 'o e naunau. 'Oku fakamatala'i 'e Paula 'a e naunau ko ia ko e mālohi ke faka'ilo ke fai 'a e fakamala'ia, pe ko e 'ilo'i 'etau anghala. Ka 'i he taimi ni, 'oku pehē 'e Paula, ko e naunau 'o e fono 'oku fetongi 'e he naunau lahi hake 'o e ma'oni'oni 'a Kalaisi.

'I he kamata mai 'o e teolosia mo e founa 'evangeliō 'o e siasi 'Ahofitu, na'a tau femou'ekina lahi 'i hono malu'i hotau tu'unga 'o e feinga ke fakamo'oni'i ki he kau Kalisitiane kehe ko fono 'a e 'Otua 'oku ta'e ngata pea ko ia ai kuopau ke tauhi ia 'e he taha kotoa pē – 'a e kotoa 'o e fono, kau ai 'a e fekau 'o e Sapate. 'Oku tau hehema ke sio kiate kinautolu 'oku nau tauhi 'a e 'aho Sanitei ('Uluaki 'Aho) ko e kau "fakafepaki" fakateolosia 'a ia 'oku fie ma'u ke fakakikihi mo kinautolu ke tauhi 'a e fono, pea ko hono nunu'a 'oku hala ai 'a e taumu'a 'oku fou ai 'etau teolosia 'o e fono. Koe'uhi ko 'etau fehalaaki felave'i mo e fono, 'oku pehē 'ai 'e 'Eleni Uaiti kuo ma'u 'e he kau 'Ahofitu ha ongoongo 'oku 'ikai sai 'i he vakai mai 'a e kau Kalisitiane kehe. Vakai ki he'ene lau: "Ko e kau 'Ahofitu 'oku nau talanoa'i pe tui 'ia Kalaisi."

Te tau foki mai 'i ha momeniti ke siofi 'a e fakamatala ni 'i hono tu'unga fakahisitolia. Ka 'i he taimi ni, tuku ke tau ongo'i 'a e mamafa 'o 'ene fakama'opo'opo. Kapau 'oku 'i ai ha ongoongo 'oku 'ikai fie ma'u 'e he siasi, ko 'eni ia. 'Osi ange ko ia, 'oku ui 'akitautolu ke malanga'i 'a e ongoongo-lelei ta'e ngata ki he mamani, 'a ia ko e ongoongo lelei 'o e fakamo'ui 'i he kelesi pe taha, 'i he tui pe taha, 'ia Kalaisi pe taha, kae 'ikai 'i he ngaahi ngāue 'o e fono. Kae kehe, ko e palofita 'eni 'o e siasi Ellen G. White, 'oku ne tala mai kiate kitautolu kuo tau fai 'a e me'a tofu pe ko ia na'e totonu ke 'oua te tau fai: kuo tau hanga 'o tuku atu 'a e fakakaukau 'oku 'ikai pe 'asi 'a Sisu he'etau me'a-faitā.

Kuo fuoloa 'a e mālōlō ki fa'itoka 'a 'Eleni Uaiti ka 'i he'ene ngaahi tohi 'oku ne kei fakakolekole pe ki he siasi ke hiki 'a e fua ki ha taumu'a 'e taha 'aki 'ene ngaahi lea ko 'eni:

"Kuo toutou fakahā mai kiate au 'a e fakatu'utāmaki hono ma'u 'e he siasi 'a e ngaahi fakakaukau hala 'o e fakatonuhia 'i he tui. Kuo laui ta'u hono fakahā kiate au 'e ngāue 'a Setane 'i ha founa mavahe ke fakapuputu'u 'a e 'atamai 'i he me'a ni. Kuo lahi 'a e nofo pe 'i he fono 'a e 'Otua pea kuo 'oatu ki he kainga lotu, kae meimei si'i tuēnoa pe 'a e 'ilo 'o Sisu Kalaisi mo 'Ene felāve'i ki he fono 'o hangē ko e feilaulau 'a Keini." (1888 Materials p.810).

"Ko e malanga'i 'o Kalaisi kuo tutuki kuo fakali'eli'aki 'e hotau kakai. Tokolahi ko ia 'oku nau taukave'i ke tui ki he mo'oni 'oku 'ikai ke nau ma'u 'a e 'ilo 'o e tui 'ia Kalaisi 'i he a'usia."

Koe'uhi ko ha siasi, ko ha kakai, kuo tau fakasi'isi'ihifo 'a e Sapate ki ha fakakikihi ko e 'aho totonu mo e 'aho hala. Fehu'i ki ha ki'i siasi 'Ahofitu, " 'Oku tau ma'u nai 'a e mo'oni 'i he Sapate? Te ke ma'u 'a e tali mafana fakataha 'a e si'i kainga "Koi a!"

- Pea toe fehu'i, "Ko e hā 'a e mo'oni ko ia?" 'E lea mai 'a e kainga 'o pehē ni,
- "Ko e 'aho hono fitu ko e Sapate, 'ikai ko e 'uluaki 'aho!"
- "Ko e 'aho Tokonaki, 'ikai ko e Sanitei!"
- "Ko e siasi Katolika na'a ne liliu 'a e Sapate mei he 'aho hono fitu ki he 'uluaki 'aho!?"

'Oku mo'oni mo mahu'inga 'eni kotoa pē, ka 'oku 'ikai ko e mo'oni ia 'oku nofo 'i loto 'i he Sapate tonu. 'I he taimi 'oku tau fakangatangata ai 'a e Sapate ki ha kikivi ke fakamo'oni'i kuopau ke tauhi 'e he kakai 'a e fekau hono fā, 'oku tau tō mama'o mei he 'uhinga 'o e Sapate. 'I he malanga 'o e 'aho ni te tau feinga ke 'ilo ko e hā 'a e 'uhinga mo'oni 'o e Sapate pea ko e me'a ko ia te tau 'ilo 'oku fakafo mo'oni.

Lalanga 'a e Mālōlō ki he Talanoa

Tuku ke tau kamata'aki ha'atau sio ki he tupu'anga 'o e Sapate 'i he tohi 'a Senesi. 'I he taimi ko 'eni he 'ikai ke tau lau 'a Senesi 2:1 – 3 koe'uhi ke fakamo'oni'i na'e foaki 'a e Sapate 'i 'Iteni pea ko ia 'oku totonu ke tauhi 'e he fa'ahinga kotoa pe 'o e tangata kae 'ikai ko e kau Siu pe – te tau ki'i tu'u si'i he ke sio ki he fakamatala fakapotutohi 'a ia na'e fokotu'u ai 'a e Sapate. 'I he vakai ki he talanoa kakato ko ia 'oku tupu hake ai 'a e Sapate te tau 'ilo ai 'a e mo'oni faka'ofa'ofa 'oku ne fakahā. 'Oku tau sio 'i he Senesi 1 mo e 2 'oku fai 'e he 'Otua 'Ene fakatupu 'i ha sipinga kuo 'osi palani. 'I he 'aho 1 ki he 3 'oku tau sio ki hono vahevahe 'e he Fakatupu 'a e ngaahi naunau 'elemeniti 'o e fakatupu. 'I he 'aho 'e tolu hoko 'oku Ne fakafonu'aki 'Ene fakatupu 'a e ngaahi me'a-mo'ui.

'I he 'aho 'uluaki 'oku ngaohi 'e he 'Otua 'a e ngaahi langi mo e mamani pea fakamavahe'i 'a e maama mei he po'uli, pea 'i he 'aho fa 'oku Ne fokotu'u 'a e la'ā, mahina mo e ngaahi fetu'u. 'I he 'aho hono ua 'oku fakatupu 'e he 'Otua 'a e vai mo e langi, pea 'i hono 'aho nima 'oku Ne fakatupu 'a e ika mo e manupuna. 'I he 'aho tolu 'oku Ne fakatupu 'a e fonua momoa, pea 'i he 'aho ono 'oku fakafonu 'e he 'Otua 'a e fonua 'aki 'a e monumanu mo e tangata. Pea toki hoko mai 'a e tumutumu 'o e fakatupu koloa pe: 'Oku ngaohi 'e he 'Otua 'a e Sapate pea fakafonu 'a e Sapate 'aki la ('Otua). Ko e 'aho hono fitu ko ha 'aho makehe, koe'uhi 'oku 'ikai ko ha 'aho fakamatelie, ka ko ha 'aho 'o e fetu'utaki pe feohi, pea 'oku 'ikai fakafonu'aki 'a e ngaahi me'a fakamatelie, kae 'aki 'a e tapuaki 'o e feohi mo e 'Otua – 'a e 'afio 'i ai 'a e 'Otua.

"Na'e pehē 'a hono ngaohi 'o 'osi 'a e langi mo e fonua, mo hona Naunau kotoa pē. Pea 'i hono fitu 'o e 'aho kuo faka'osi 'e he 'Otua 'a 'ene ngāue 'a ia na'a ne fai, pea na'e tutuku ia 'i hono fitu 'o e 'aho, mei he'ene ngāue kotoa pē 'a ia na'a ne fai. Pea na'e tapuaki'i 'e he 'Otua 'a hono fitu 'o e 'aho, mo ne fakatapu'i ia, koe'uhi ko ia na'a ne tutuku ai mei he'ene ngāue kotoa pē 'a ia na'a ne fai" (Senesi 2:1 – 3).

Ko e me'a 'oku fakamatala'i heni 'oku 'ikai ko e mālōlō mei he ongosia fakasino, 'a ia 'oku fie ma'u ai 'a e mohe, ka ko e mālōlō 'i he 'uhinga 'o e hōhō'ia, fiemālie, lelei'ia. 'Oku Ne foaki, foaki, foaki, lilingi Hono mālohi ke fakatupu. 'I he taimi ni kuo kakato 'a e ngāue pea ke Ne ma'u mai kiate la 'a e fiefia 'o e 'ofa fakafoki mai 'e He'ene fakatupu. 'A ia ko 'Ene palani tofu pe 'eni kiate kitautolu – ke "tapuekina" 'uluaki 'akitautolu 'aki 'etau ma'u meiate la ha tu'unga 'o e mālōlō pea ke tau toki kau 'i he ngāue 'o e foaki 'akitautolu fakafoki kiate la pea fefoa'aki 'iate kitautolu. Ko ia na'e "fakatapu" 'e he 'Otua 'a hono fitu 'o e 'aho. 'Oku 'uhinga 'a e fo'i lea ko e makehe pe mavahe. Na'e foaki mai 'e he 'Otua kiate kitautolu 'a e Sapate ko ha taimi mavahe ki he fiefia 'o e feohi 'i he vaha'a 'o la mo kitautolu, ko ha me'a fakamanatu 'oku hoko ma'u pe 'o e natula totonu 'o hotau va fetu'utaki mo la ko e taha 'o e fe'ofa'aki.

Ka 'oku 'ikai ko ia kotoa pē. 'Oku kei faka'ofa'ofa lahi hake 'a e talanoa.

Fakatokanga'i, na'e fakatupu 'a e tangata 'i he kongā ki mui 'o e 'aho hono ono, hili ia 'a e " 'osi" kotoa 'o e "ngāue" 'o e fakatupu 'a e 'Otua. Ko ia ai na'e 'ikai ke na kau 'i he ngāue 'o e Fakatupu, pea na'e 'ikai ke

na mamata tonu 'i he fai fakatupu 'a e 'Otua. Sioloto ki he 'ā hake 'a 'Atama ki he mo'ui, ko e fofonga pe 'o hono Fakatupu na'e ofi 'aupito ki hono mata. Na'a na fesiofaki. Toki momeniti mālie! Mahalo ko e folofola 'eni 'a e 'Otua, Mālō lelei, Talitali lelei ki he mo'ui. Ko Au ko ho Fakatupu, na'a ku ngaahi 'a e me'a faka'ofu'ofa ko 'eni ma'au. 'I he taimi ko 'eni na'e 'asi hake 'a e me'a mahu'inga ki he vā fetu'utaki ko e tui mo e falala 'ia 'Atama ko e mo'oni 'a e 'Otua. 'Oku pehē 'e Paula 'i he Hepelu 1:1: "Ko e tui ko e tu'unga ia 'o e ngaahi me'a 'oku 'amanaki lelei ki ai, ko e fakamo'oni 'o e ngaahi me'a ta'e hā mai." Pea 'i he veesi 3: Ko e tui 'oku tau 'ilo ai na'e fakatupu 'a e ngaahi maama 'e he folofola 'a e 'Otua, ko ia ko e ngaahi me'a 'oku 'ilo ni na'e 'ikai ke fakatupu'aki 'a e ngaahi me'a na'e hā mai."

Na'e 'ikai sio 'a 'Atama ki hono fakatupu 'e he 'Otua ha me'a, ka 'oku ne ma'u 'iate ia ha falala, ha fakafalala, ha tali fiefia 'i he Toko Taha 'oku lea mai kiate ia. 'Oku lalanga 'a e tui ki hono natula. 'Oku ne ongo'i 'oku 'ofa'i ia pea 'oku tohoaki'i 'e he 'ofa 'a e 'Otua 'a e falala mei hono loto. Pea toki fakatupu 'e he 'Otua 'a 'Ivi. Ka 'oku 'ikai folofola 'a e 'Otua kia 'Atama mo pehē, "Sio ki heni," pea fakamo'oni'i, 'oku fakatupu 'a 'Ivi ka ke sio pe, 'Ikai. 'Oku Ne tuku 'a 'Atama ke mohe pea toki fai 'a e fakatupu 'o 'Ivi. Hangē 'a 'Ivi ko 'Atama, 'ā hake ke mo'ui 'i he tui pe fakaava 'e 'Atama hono mata ko hono liunga ua ke falala 'i he lea 'o hono Fakatupu ko e faka'ofu'ofa taha 'eni 'o e ngaahi me'a mo'ui kotoa pē 'oku tu'u 'i ho 'ao na'e ha'u mei he mālohi fai fakamo'ui 'o e 'Otua, ko ha foaki ta'e totongi. Pea 'ilo 'eni: ko e Sapate ko hona 'uluaki 'aho kakato ia 'o e mo'ui. Na'a na mālōlō 'uluaki, fakalaulau loto ki he sino'i mo'oni 'o 'ena fakafalala kakato 'i hona Fakatupu, pea toki fakaivia 'e He'ene 'ofa, na'a na 'alu ke ngāue 'i he ngoue 'i he 'aho 'uluaki 'o e uike.

Ko e talanoa 'o e Fakatupu, 'oku ne fokotu'u 'a 'Atama mo 'Ivi 'oku na lave monū 'i ha ngāue kuo 'osi, fakafetu'utaki ha pōpōaki mālohi: Ko kitautolu fa'ahinga 'o e tangata 'oku tau mālōlō ki mu'a pea tau toki ngāue.

Ko e Fakatupu – Fakamo'ui 'Oku Na Tatau Ma'u Pē.

Sai, ko 'etau 'uluaki 'ilo felave'i mo e Sapate ko ha fakamanatu 'o e ngāue kuo 'osi 'o e fakatupu 'a e 'Otua. Te tau toe 'ilo foki 'i he taimi ni ko e Sapate ko e fakamantu 'o e huhu'i. 'Oku mahino 'a e fehokotaki 'i he taimi 'oku tau sio ai ki ai. 'Oku 'i ai ha 'uhinga mālie lahi hake 'oku fakatau hoko ai 'a e Sapate ko ha fakamanatu 'o e fakatupu mo e fakamo'ui, pea ko 'eni ia: fakatou'osi 'oku fakalato 'e he mālohi fai fakatupu 'o e 'Otua pe taha. Kae kehe, ko e fakamo'ui, ko ha ngāue 'o e toe fakatupu 'i he tafa'aki 'a e 'Otua.

'Oku fuakava 'a e Fuakava Motu'a 'aki 'a e ngaahi lea ko 'eni: "Na'e fakatupu 'e he 'Otua 'i he kamata'anga 'a e langi mo mamani" (Senesi 1:1), pea toki hoko mai ai 'a e talanoa 'o e fakatupu. 'I he Fuakava Fo'ou 'oku fakaava 'a e Kosipeli 'a Sione 'aki 'a e ngaahi lea ni: "Na'e 'i he kamata'anga 'a e Folofola, pea na'e 'i he 'Otua 'a e Folofola, pea ko e 'Otua 'a e Folofola." (Sione 1:1), pea toki hoko mai a' e talanoa 'o e huhu'i. 'I he Senesi 1, ko e 'uluaki fakahā 'o e mālohi fai fakatupu, "Ke maama pea na'e maama ai" (Senesi 1:3). 'I he Sione 1, ko e 'uluaki fakahā 'o e huhu'i, "Na'e 'iate ia 'a e mo'ui, pea ko e mo'ui ko e maama ia 'o e tangata. Pea na'e ulo 'a e maama 'i he po'uli, ka na'e 'ikai ma'u ia 'e he po'uli" (Sione 1:4, 5).

'I he Senesi, 'i he " 'osi" ngāue 'a e 'Otua 'o e fakatupu, "Pea 'i he fitu 'o e 'aho kuo faka'osi 'e he 'Otua 'a 'ene ngāue 'a ia na'a ne fai pea na'e tutuku ia 'i hono fitu 'o e 'aho mei he'ene ngāue kotoa pē 'a ia na'a ne fai" (Senesi 2:2). 'Ia Sione, 'i he hoko mai 'a Sisu ki he ngata'anga 'o 'Ene ngāue fakamo'ui, 'oku Ne ngāue'aki 'a e lea 'o e 'aho hono fitu 'o e Senesi 2 pea Ne pehē ki he Tamai, "Ku ou faka'osi 'a e ngāue na'a ke tuku mai keu fai" (Sione 17:4). Pea 'i He'ene tautau 'i he kolosi, 'oku ne pehē, "Ko hono ngata ia" (Sione 19:30). 'Oku pehē 'i he veesi hoko "ko e 'aho teuteu" pe Falaite, 'i he taimi na'e fakahā 'e Sisu 'Ene ngāue 'o e fakamo'ui "kuo 'osi" pea na'a Ne toki mālōlō 'i he fonua lotu 'i he 'aho Sapate.

‘Oku tala ‘e he Tohi Tapu ‘a e ongo talanao ke hangē ‘oku lalanga fakataha kinaua ke ‘ikai toe ‘i ai ha hoko – ‘a e talanoa ‘o e fakatupu mo e talanoa ‘o e toe fakatupu, pea ko e Sapate ko e tumutumu ia ‘o e ongo talanoa. ‘Oku fakaofu mo mālohi ‘eni, koe’uhi ‘i he taimi ‘oku sio ai ki he Sapate ‘i hono tu’unga totonu, ‘oku ne fetongi ‘e ia ‘a e tui ma’u ‘a e fakamo’ui ‘i he ngaahi ngāue ‘o e fono. ‘Oku ‘ikai ngata pe he’ene fakahā ‘a e ngāue kuo kakato ‘o e fakatupu, ka ko e ngāue kuo lava ‘o e fakamo’ui, ‘oku faka’ikai’i ‘e he Sapate ‘a e kotoa ‘o e fakamo’ui ‘e he ngaahi ngāue pea senitā ‘i he’etau falala kakato ‘ia Kalaisi. Me’apango kuo tau li’aki ‘a e fakamatala ko ‘eni ‘o e mo’oni ‘o e Sapate ka tau nofo hifo he founa – feinga ke fakamo’oni’i ko e Sapate tonu ē pea ko e Sapate hala ē. Kapau te tau tauhi ‘a e Sapate ko ha me’a fakamanatu ‘o e kelesi fakamo’ui ‘a e ‘Otua te ne malu’i ‘akitautolu mei he tui ‘oku fakafalala ‘a e fakamo’ui ‘i he ngaahi ngāue.

Na’e hanga ‘e he kau Falesi ‘o e kuonga ‘o Sisu ‘o liliu ‘a e Sapate ki ha lao koe’uhi ke ma’u ai ‘a e fakamo’ui, ke tuki, fakamaau’i mo ha’iha’i ‘a e kakai. Pea ‘oku tau toe muimui ‘i honau hisitolia. ‘I he ngaahi ta’u kuo hili na’e fehu’i ai ‘e ha faifekau ki ha ki’i talavou si’i ‘Ahofitu, “Ko e hā ‘a e ‘uhinga ‘o e Sapate kia koe?” Na’e fakakaukau ‘a e tamasi’i ‘i he momeniti pea na’a ne tali, “Nofo ki lalo, pea ta’utu fakalongolongo pe ko ho’o ma’u ‘a e faka’ilonga ‘o e manufekai.” ‘Oku fakaoli ‘a e tali. Ka ‘oku ne tala ‘a e tui ‘o e kau ‘Ahofitu tokolahi. ‘Oku pehē ‘e ‘Eleni Uaiti: “Ko e fono ‘o e fekau hongofulu ‘oku totonu ke ‘oua te tau sio ki ai mei he tafa’aki fakatapatapu kae sio ki ai mei he tafa’aki ‘alo’ofa.”

- Ko e Sapate, ‘oku ‘ikai kau ia ki he me’a ‘oku ‘ikai ke tau lava fai ‘i ha vaha’a taimi houa ‘e 24 ‘i he uike taki taha. ‘Oku kau ia ki he me’a kuo fai ‘e he ‘Otua pea te Ne fai ma’atautolu ‘i He’ene kelesi ‘alo’ofa. Ko e Sapate ko e me’a fakamanatu ‘o ‘etau fakafalala kakato ‘ia Sisu ki he fakamo’ui.
- ‘Oku ‘ikai fakakouna’i ‘a e anga ‘o e hokohoko ‘o e ngaahi fakamamafa ‘o e kelesi.
- ‘Oku ‘ikai ke tau ofo ‘i hono fakamatala’i ‘e Sisu ‘a e fakamo’ui ko e mālōlō mei he hoha’a ‘o e ngāue ke tuha mo e finangalo ‘o e ‘Otua; “Ha’u kiate au ‘akimoutolu kotoa pe ‘oku feinga mo mafasia pea teu foaki kiate kimoutolu ‘a e fiemālie. To’o ‘eku ha’amonga kiate kimoutolu pea mou ako ‘iate au he ‘oku ou anga-vaivai mo anga-malū, pea te mou ‘ilo ai ‘a e fiemālie ki ho’omou laumālie. He ‘oku faingofua pe ‘eku ha’amonga, pea ‘oku ma’ama’a ‘eku kavenga” (Matiu 11:28 – 30). Ko e “ngāue” ko ia ‘oku ‘uhinga hono foaki mai ‘e Sisu ‘a e “mālōlō” ‘oku ‘ikai ko e ngāue fakasino, ka ko e puputu’u fakaeongo ‘o e ngāue ‘i he malumalu ‘o e fakatātā hala ‘o e ‘ulungaanga ‘o e ‘Otua ‘a ia ‘oku ne taki ‘akitautolu k etui ko ‘Ene tali ‘akitautolu kuopau ke ngāue’i. ‘Oku tau ‘ilo ‘eni koe’uhi ‘oku Ne foaki ‘a e mālōlō ki hotau “ngaahi laumālie” ‘a ia ko e psyche ‘i he potu tohi faka-Kaliki. ‘Oku Ne pehē, “ ‘Oku ou fiema’u ke faka’atā ho ‘atamai mei he’ene ngāue.” Ko e mālōlō lelei ia ‘oku tau fiema’u mo’oni, ‘a e mālōlō ‘o e ‘ilo ‘oku ‘ofa ‘a e ‘Otua ‘iate kitautolu mo fakamo’ui ‘akitautolu He’ene kelesi, ‘ikai koe’uhi kuo tau fai ha ngāue fe’unga ke ngaohi ‘akitautolu ke taau mo ‘Ene ‘ofa.

‘I he taimi ‘oku pehē ai ‘e Sisu, “Ha’u kiate au ‘akimoutolu kotoa pē ‘oku feinga mo mafasia pea teu ‘atu ‘a e fiemālie kiate kimoutolu. ‘Oku Ne foaki mai kiate kitautolu ‘a e mo’ui tau’atāina taha ‘oku tau lava fakakaukau ki ai. ‘Oku fakalea ‘eni ‘e he paaki Tohi Tapu ‘e taha ‘o pehē: “Ako ‘oku ‘ikai fakakouna’i ‘a e anga ‘o e hokohoko ‘o e ngaahi fakamamafa ‘o e kelesi.”

- ‘Ikai fakakouna’i.....
 - ‘Oku ou mālōlō
 - Anga ‘o e hokohoko ‘o e ngaahi fakamamafa pea neongo ia ‘oku ou ngāue.
 - ‘O e kelesi.....
- Koe’uhi ko e ‘ofa ma’ata’atā ‘a e ‘Otua ‘oku ne ue’i mālohi au mei loto ki tu’a.

Ko e 'ofa ma'ata'atā ko e tefito'i lao mahu'inga ia 'oku huluni 'i he 'ulungaanga 'o e 'Otua pea 'oku tu'unga ai Hono pule'anga Fakafounga 'i he palofita ko Selemaia na'e fakahā 'e he 'Otua: "Kuo u 'ofa 'aki kiate koe 'a e 'ofa ta'e ngata ko ia kuo u toho'aki koe 'a e 'ofa ongongofua" (Selemaia 31:3).

'Oku 'i ai ha malu 'oku tu'ulua 'i he ilo ko hoku fakamo'ui ko 'Ene ngāue 'oku 'ikai ko 'eku ngāue. Ko e fiemālie ia 'oku foaki mai 'e Sisu. Ka 'oku mahulu hake 'i he fiemālie 'oku Ne foaki, koe'uhi 'i he mālōlō 'oku hoko mai ai 'a e mālōhi.

Ko e mālōlō 'ia Kalaisi pe taha ki hoku fakamo'ui 'oku fafangu au He'ene kelesi, fakaivia au, ko faka'ai'ai au 'aki 'a e fakakaukau 'o e 'ofa 'oku ma'a mo mālōhi koe'uhi ko e tu'unga mo'oni pe ia 'e taha ki he talangofua. 'Oku ta'aki au kotoa mei loto ki tu'a 'e He'ene kelesi 'oku 'ikai fakakouna'i. Fakafokifā 'oku 'uhinga lelei lahi hake 'a e Sapate kiate au 'o 'ikai hangē ko ia ki mu'a.

'Oku ou 'ilo au ke mata ki he mata, loto ki he loto mo ha 'Otua 'a ia kuo 'osi 'ofa mai kia au, kuo Ne 'osi hohoi mai kiate au, 'ikai koe'uhi kuo u 'osi fai ha me'a ke taau mo ia, ka koe'uhi 'oku Ne anga-lelei. Pea 'i heni tonu 'i he mahino ko 'eni, 'oku ou mālōlō. Ko e me'a tofu 'eni 'oku kau kotoa ki ai 'a e mo'oni 'o e SAPATE.